כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת וירא ■ י"ב מרחשון ה'תשע"ד ■ 16.10.2013 ■ גליון מס' 245

תפוצה לכל קהילות ישראל

הספד על מרן הרב עובדיה יוסף זצוק"ל

שנשא הרה"ג שמואל טל שליט"א, ראש מוסדות תורת החיים

בבואי להספיד את הרב עובדיה זצ"ל אני רוצה דוקא לפתוח במשהו אולי מפתיע - מההלוויה שלו. הגורמים הרשמיים מדברים על 850,000 איש (ויש אומרים שיותר), ואומרים שזו ההלוויה הגדולה ביותר שהיתה בתולדות המדינה. אבל אם מסתכלים על זה בצורה פשוטה, זה הרבה יותר מכך: לענ"ד לא היתה התכנסות של ציבור כל כך גדול מעם ישראל מאז ימי בית שני (וגם אז לא בטוח שהיתה).

זה דבר מדהים. כשציבור כל כך ענק בא להיפרד מחכם אחד, זה אומר המון. זה לא שהרב עובדיה היה אחד כזה ש"נחמד לכולם". הוא היה אדם שעמד בתוקף על דבריו, על מה שהוא חושב, על מה שהוא מאמין. לפעמים גם השתמש בהתבטאויות קשות על כל מיני דברים. הוא גם היה מנהיג של תנועה פוליטית, וככזה הוא צבר מתנגדים, מטבע הדברים. ואף על פי כן, כאשר סביב מיטתו מתכנס מספר כזה של אנשים, שלא היה כמותו אלפי שנים בישראל - הלא דבר הוא! זה אומר שיש כאן משהו עמוק, שצריך להבין אותו. לא הלוויה מצד עצמה מעניינת אותנו, אלא מה שעומד מאחוריה. זה רק סימן למציאות שהיתה בחייו.

לענ"ד יש כאן שתי נקודות, האחת עמוקה והשנית עמוקה יותר.

חז"ל אומרים (אבות ו,א) שכל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, ומתוכם - שהוא "אהוב" ו"אוהב את הבריות". והא בהא תליא. אצל הרב עובדיה זצ"ל, כל לימוד התורה (שעוד נדבר עליו קצת בהמשך, בעזרת ה') היה כל הזמן מחובר לאהבה ולדאגה העצומה שלו לעם ישראל. הרב עובדיה יוסף אהב מאוד ודאג מאוד לעם ישראל. התורה היתה יקרה לו, היא היתה משוש לבו, ובה הוא השקיע את כל כוחותיו; אבל עם כל האהבה העצומה שלו אליה, הוא הקדיש המון מזמן הלימוד שלו וכיתת רגליו ממקום למקום, מבית כנסת לבית כנסת, למסור שיעורי תורה. היתה לו גם אהבה ואכפתיות עצומה ללימוד התורה של תינוקות של בית רבן. סיפר לי אלי ישי שבבקרים, אחרי התפילה, היו מגיעים אליו כל מיני ראשי ישיבות וכוללים, והוא היה משקיע בהם מעט מאוד זמן אם בכלל. אבל כשהיו מגיעים אליו מנהלי בתי ספר של תלמידים ממשפחות רחוקות או חלשות וכדומה, הוא היה מקדיש להם ממש המון זמן. העניין של קירוב עם ישראל לתורה היה כל כך קרוב ללבו, זה היה בנפשו. כל הזמן קיים בעצמו "הוי מתלמידיו של אהרן... ומקרבן לתורה".

כל התורה שהוא למד היתה מאוד מחוברת לזה. גם הפסיקות המקלות שלו, זה לא סתם שהוא רצה להקל. הוא מעיד על עצמו שהוא ממש חיפש את הדרך להקל (כמובן מתוך מחויבות מלאה להלכה, ובתנאי שההלכה באמת מאפשרת להקל). הסיבה לזה היא שאם אפשר ע"פ ההלכה לקרב, אזי כך צריך לעשות.

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

"אני המומה" מיומנו של מחנך חרדי
מוצאי שבת, השעה 10 בערב. הטלפון מצלצל. "הרב?" "מדבר. שבוע טוב!"...
המשך בעמ' 3

הכנסת אורחים
מסורת בידינו שאברהם אבינו קיים את כל התורה כולה עד שלא ניתנה (קידושין פב כ) וחז"ל...
המשך בעמ' 2

וקרא זה אל זה ואמר / תגובות לחזור אל השורשים
הכל עוסקים היום בסקר המטריד החדש המלמד על הגידול בתופעת ההתבוללות ביהדות ארה"ב...
המשך בעמ' 5

שו"ת קיץ
זה עתה חזרנו לפטרבורג משהות בארץ ישראל, האם עלינו לנהוג יום טוב שני של גלויות כבני חוץ לארץ או לא?...
המשך בעמ' 7

סיפור לשבת
היכל הזכות
הועלתה הצעת שידוך בין אחד מילדיו של הרה"ק רבי פנחס מקוריץ זי"ע לבין בתו של הרה"ק מברדיטשב זי"ע...
המשך בעמ' 5

שביבים
- עיני הדג
- "האם אתה עוסק במצוות גמ"ח?"
- פרצת גדרו של עולם
- טליתו של הט"ז

המשך בעמ' 9

גם הסגנון הרהוט שלו, והנגישות של הספרים שלו, נוגעים באותה נקודה. חלק מההצלחה שלו לכתוב חיבורים כ"כ בהירים וקליטים ולהציג גם סוגיות מאוד מסובכות בצורה פשוטה, נובעת מהמודעות הגבוהה שלו לזה שהתורה אמורה להגיע לכל יהודי ויהודי. כך התשובות שבשו"ת יחוה דעת, ששודרו מדי יום שישי ברדיו, וזו היתה ממש אטרקציה - נכתבו מראש באופן שיאפשר לכל אחד להבין ולהתחבר. השיעורים שלו היו מלאים בסיפורים ובהומור, ממש משעשעים; גם זה מתוך אותה נקודה - להעביר את התורה בדרך שתגרום לאנשים לרצות להתחבר אליה. זה העניין: הוא אהב מאוד את עם ישראל, דאג לכל יהודי ויהודי שיתקרב לתורה, ומהמקום הזה הוא למד את התורה.

ואנשים מרגישים כשאוהבים אותם. אנשים ידעו, שגם אם הוא יוצא בשצף קצף על משהו מסוים, בעומק זה בא מתוך אהבה גדולה. כי בפשיטות שלו, הוא אוהב את הבריות. ודוקא האהבה הפשוטה הזו היא שעשתה כ"כ הרבה מסילות לליבם של כ"כ הרבה יהודים.

התורה מצד עצמה שייכת ומחוברת לכל עם ישראל. "תורה צוה לנו משה, מורשה קהילת יעקב - אל תקרי 'מורשה' אלא 'מאורסה'". ככל שאדם יותר לומד תורה בשביל כלל ישראל, הוא עצמו נעשה יותר ויותר שייך לכלל ישראל - ואז עם ישראל מרגיש יותר ויותר קשור אליו.

יש אמירה של ר' שלומ'ה קרליבך: אדם יכול לראות תלמיד חכם הולך ברחוב, מסתכל עליו ומתמלא באהבה אליו; והוא רואה תלמיד חכם אחר הולך ברחוב, ומתמלא בכעס על הדתיים האלה וכו'. איך זה קורה? התשובה היא: הראשון, כשלמד תורה, למד תורה בשביל עם ישראל. בשביל שתהיה תורה בישראל, כדי שהיא תשפיע בישראל, כדי שתשרה שכינה בישראל. כשאדם רואה אותו, הנשמה שלו קולטת (גם אם הוא לא מודע לזה) - יש כאן מישהו שדואג לי, שלומד תורה בשבילי, שהתורה שלו מרימה אותי. ואילו השני, לא מעניין אותו עם ישראל. הוא לומד תורה לעצמו.

זו אמירה עמוקה, שמשתלבת עם מה שאמרנו עכשיו. התורה שייכת לכל ישראל. ככל שתלמד עוד יותר תורה, והתורה שלך היא בשביל עם ישראל, כדי שתהיה תורה בישראל, כדי שתהיה שכינה בישראל - יותר ויותר נקשרים אליך עוד אנשים, אפילו אם הם לא מכירים אותך. הם מרגישים שייכים אליך, כי אתה מחזיק את הדבר שהוא בעצם הנשמה שלהם. ישראל ואורייתא חד הם. יהודי מחובר לתורה, בין אם הוא יודע ומרגיש את זה ובין אם לא.

בסופו של דבר זה לא משהו רציונאלי. כל כך הרבה יהודים התחזקו מעצם מציאותו של הרב עובדיה. גם אדם שלא שמע מעולם פסק הלכה שלו. התורה שלו, שהיא תורה של כלל ישראל, קשרה את נימי הנפש של כל כך הרבה יהודים אל התורה.

הנקודה הזו משליכה גם אלינו. אע"פ שאנחנו לא בדרגה שלו, בתורה שלו, בהיקף שלו - זה אומר איך אנחנו אמורים ללמוד תורה. האם אנחנו לומדים, כשכל הזמן עומדת לנגד עינינו הדאגה שהתורה שלנו תתפשט בעם ישראל, שיותר ויותר יהודים יתחברו לתורה, שהתורה תהיה יותר ויותר נגישה לעם ישראל, שיותר אנשים יעסקו בה; האם אנחנו לומדים תורה כשליחים של עם ישראל, כחלק מהמפעל הזה של להחדיר תורה לעם ישראל; או שמא אנחנו לומדים תורה בשביל עצמנו. זה נוגע לכל אחד מאיתנו, גם למי שכרגע עדיין לא כשיר להפיץ תורה בפועל.

זה לא בא על חשבון התמדה בלימוד, אלא להיפך. זה נותן המון מוטיבציה לעמול ולהתייגע בתורה, כשאתה יודע שבתורה שאתה לומד עכשיו אתה מקרב את עם ישראל ומחבר עוד יהודים לתורה. וכפי שהזכרתי פעם בשם החזון איש והחוזה הקדוש מלובלין: "אשרי אדם עוז לו בך", שאוחז בתורה בכל כוחו בעמל גדול - וזה יוצר "מסילות בלבבם" של הסובבים אותו, שמגיעים גם כן אל התורה.

אבל יש כאן נקודה עוד יותר עמוקה, והיא מתייחסת בכלל לקומה הכללית של תלמיד חכם גדול כל כך, כמו הרב עובדיה זצ"ל.

יש הרבה אנשים שאוהבים אנשים. אבל כאן יש שילוב של שני קטבים: מצד אחד, אדם שעוסק בתורה, סגור בספריה שלו, עם עשרים ומשהו אלף ספרים שלו, יושב וכותב, יושב והוגה בתורה שעות על גבי שעות. ומתוך המקום הזה, שהוא עולה ומתעלה בחכמת התורה - הוא מגיע לכל המקומות הללו ששם הוא מרביץ תורה. המגביהי לשבת, המשפילי לראות בשמים ובארץ. שני הקצוות הללו הם ההתדמות היותר גדולה לה' יתברך.

הקב"ה לא רק אוהב אותנו. הוא חכם מעל כל רעיון, חכמה גדולה ועצומה שאין לנו השגה בה; ומהמקום הזה הוא בורא אותנו ומתחבר אלינו. הקב"ה, שהוא חכם הרזים, שאין לנו השגה בגדולתו וברום ערכו - מה"מגביהי לשבת" הזה, הוא "משפילי לראות". החיבור הזה, מהמקום הגבוה אל המקום הנמוך, הוא ייחודו של הקב"ה - והוא הוא המייחד את האדם באשר הוא אדם, שגם לו יש את היכולת לשלב את שני הקצוות הללו.

יש הרבה אנשים שאוהבים את עם ישראל, ושיודעים לגלגל אנשים מצחוק בבדיחות ולספר סיפורים; אבל זה שמצד אחד יכול לכתוב כ"כ הרבה ספרים, וכל רז לא אניס ליה בתורה, ומצד שני להיות במקום הזה - זו הגדלות.

השילוב הזה שבין שני הקצוות הוא ליבם של ישראל. זאת הצורה השלמה ביותר של ההתדמות לקב"ה. כי זה בדיוק הדבר הנפלא ביותר שיש בקב"ה. זה דודי וזה רעי. מצד אחד הוא בשמי שמים, ומצד שני הוא פה בארץ. וכשאדם לומד תורה בצורה הזו דוקא - לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, לחבר וליישם את התורה בכל פרטי המציאות - זו בעצם מציאות שלמה של תלמיד חכם שמתדמה לה' יתברך. יש הרבה מלאכים בשמים והרבה ברואים בארץ; אבל חיבור שני הקטבים זה רק אצל ה' יתברך, ואצל האדם.

כשאדם מבין שכל המהלך שלו בלימוד תורה זה לחבר שמים וארץ, להיות כל הזמן בחכמה, בתורה, ועם זה כל הזמן לחבר את זה למציאות, להשתדל שהמציאות תוקרן בהקרנה של תורה - זו תכלית האדם. זה עיקר מה שהקב"ה רוצה מאתנו. והרב עובדיה עשה את זה בצורה המקסימלית. מקסימום של תורה, ומקסימום של הנחלה שלה במציאות. וזו בעצם השראת השכינה בישראל. כך הקב"ה, לבם של ישראל, שורה כאן.

ואם אמרנו שעם ישראל מרגיש את החיבור של התלמיד חכם לתורה שהיא הלב שלהם, זה עוד יותר עוצמתי כשמדובר בהשראת השכינה ממש.

קשה להבין את הממדים של עמל התורה שלו. עשיתי חשבון פשוט: מגיל 78 עד פטירתו (כ-15 שנה) הרב עובדיה כתב שני כרכים גדולים של יביע אומר, 19-18 כרכים של חזון עובדיה, כרך שלישי של טהרת הבית, 8 כרכים של הליכות עולם... יהודי מבוגר, בן 78, שיש לו תנועה פוליטית על הכתפיים, וכל עולם התורה שהוא מחזיק... בממוצע 3 ספרים בשנה! לכתוב ספר חזון עובדיה בתוך סדר גודל של 4 חודשים, תחשבו איזה עמל תורה צריך בשביל זה!

כידוע, לרב עובדיה היה זיכרון לא-טבעי, שאין שני לו. לענ"ד לא

בגלל זה הוא מוערך, אלא בגלל העמל שלו. היגיעה האדירה, הלא-נתפסת הזו, לכתוב כזה מפעל עצום של ספרים - זה עיקר גדלותו. וכמובן, הכול אליבא דהלכתא, בשפה ברורה ונעימה, ובהיקף מדהים. כל נושא שהוא נוגע בו, הוא מקיף כמעט את כל המקורות הקיימים בו. הוא זכה גם לכלול כללים, שגם זה דבר מאוד חשוב.

ולגבינו: זה שאין לנו זיכרון כמו הרב עובדיה, זה ממש לא הענין. זה לא מסיר אותנו מכתרה של תורה. הנקודה זו העמל, היגיעה בתורה. וכשזה נעשה בדרך שדיברנו מקודם - לחבר את התורה למציאות, ללמוד למען עם ישראל, ולדעת שאנחנו כלומדי תורה מצד אחד "מגביהי לשבת" ומצד שני "משפילי לראות". זו המציאות המיוחדת שאנחנו צריכים ללכת לאורו.

יש המון נקודות שחשוב לדבר עליהן. לעת עתה רציתי להדגיש את הנקודות הללו, ושבהן נתחזק: בעמל התורה, בדאגה התמידית לעם ישראל, בהבנה התמידית והמוחלטת שצריכה להיות לנו שהתורה לא צריכה להישאר בתוך הלב שלנו, אלא כל הזמן יפוצו מעינותינו חוצה, שהתורה שלנו תתפשט לכל עם ישראל. יה"ר שנזכה לאחוז בשיפולי גלימתו, להמשיך את דרכו, להוסיף יותר ויותר השראת שכינה בישראל, ריבוי תורה בישראל, קירוב ישראל לאביהם שבשמים. ונזכה לגואל צדק שיבוא במהרה בימינו, ובתחיית המתים נזכה שוב לפגוש את רבנו הרב עובדיה, במהרה בימינו. ■

"אני המומה"
מיומנו של מחנך חרדי

/ הרב משה מאלר*

מוצאי שבת, השעה 10 בערב. הטלפון מצלצל.

- "הרב?"

- "מדבר. שבוע טוב!"

- "מדברת אמא של משה כהן (שם בדוי). ראינו את המבחנים של משה, והיינו המומים. זה לא מתאים לו, הציונים הללו. בשנה שעברה הוא היה מהמצטיינים. אתה יודע שהוא למד בכל ערב ב"אבות ובנים"?

שתיקה. אני מופתע לנוכח ה"מיתקפה". שיחה ראשונה השנה עם ההורים של משה כהן. עד כה חלפו שלושה שבועות מתחילת השנה, טרם הכרתי את ההורים, אבל נראה לי שכעת אני מתחיל להכיר...

הציפייה של כל מחנך מהורים היא, על פי רוב, שיפתחו את השיחה במילות ברכה ויציינו משהו מהחיובי, כגון: "מדברת אמא של משה כהן. רצינו לברך את הרב, בעלי ואני, בתחילתה של שנת הלימודים החדשה, בכתיבה וחתימה טובה, ובברכת הצלחה עם הכיתה החדשה. אנו שמחים, גם בעלי וגם אני, שבננו זכה ללמוד השנה אצל הרב! שיהיה בהצלחה! אגב, השעה איננה מאוחרת מדיי כעת? האם זה נוח שנשוחח עכשיו, או שהרב באמצע משהו?... רציתי לשאול, מאחר שראינו, בעלי ואני, את מבחניו של משה ואת ציוניו ה"בלתי מספיקים", במה נוכל לסייע לו ולקדם אותו בלימודים? מה לדעת הרב נוכל לעשות, כהורים, על מנת שציוניו ילכו ויעלו במשך השנה?"

לא מיניה ולא מקצתיה. אמו של משה כהן מלחיצה. בזאת אין ספק. האם היא מלחיצה משום שהיא לחוצה? דבריה נשמעים כמו מיתקפה. האם היא מתקיפה משום ש"ההגנה הטובה ביותר היא התקפה"? האם היא מרגישה מאויימת לנוכח ציוניה של הבן? הייתכן שהיא חוששת שמא יאשימו אותה כאימא ש"לא מספיק אכפת לה" או כאימא ש"אינה משקיעה די הצורך בקידומו של בנה" ולכן היא פותחת בהשוואות לנוכח מצבו של בנה ש"הצטיין" בלימודים בשנה שעברה?

כך או כך, כל מורה עלול לחוש מאויים לנוכח ההשוואה הזו. מה מטרתה? מה היא נועדה להשיג? כאשר משווים את ציוניו של הבן השנה לציוניו בשנה שעברה משדרים, בעצם, מסר סמוי למורה: "אתה כישלון, ולא הבן שלנו! והראייה: הנה, בשנה הקודמת הצטיין בננו בלימודים, ודווקא אצלך ציוניו נמוכים. משמע, הבעייה היא בך, ולא בבננו!"

במקרים רבים, בירור קצר אצל המורה הקודם, מהשנה שעברה, מוכיח שדבריה של אם כזו כ"מצוצים מן האצבע" ושלא היו דברים מעולם. על פי רוב, שולף המחנך מהשנה שעברה את העתק תעודתו של התלמיד ומציגה בפניי, למען איווכח שציוניו של התלמיד המדובר, בנה של פלונית המתלוננת, רחוקים מלהשביע רצון, ו"מצטיין" בוודאי שלא היה, כפי שאמו הציגה אותו. על כך יש פתגם ערבי עממי האומר: "אלקירד בעין אומהו כע'זאל" - הקוף בעיני אמו יפה כצבי...

ברם, הנני נזהר מליפול ב"פח" אשר טמנה לי אמא כהן בדבריה, ובין אם דבריה נועדו להעמידני אל הקיר כמתגונן, בין אם דבריה נועדו לנסות ולהוציא ממני דברים שאין ברצוני לומר, הנני משיב לה, רגוע ככל שאני מצליח לומר זאת:

- "שמעי נא, גברת כהן. היה עדיף, אולי, לשוחח על בנך לא בטלפון אלא בת"ת, פנים אל פנים. רצוי שתבואי, עם בעלך או בלעדיו, ובצורה זו נוכל לשוחח בנחת, ולומר כמה מן הדברים גם בנוכחותו של בנכם, לשמוע מה יש לו להשיב על כך ו..."

- "אבל אני לא מבינה מדוע בשנה שעברה הוא הצטיין כל כך, והשנה "על ההתחלה" כבר יש לו כשלונות! וחוץ מזה, לא מקובל עליי שמורה כותב לתלמיד - על גבי המבחן - "בלתי מספיק. זו התוצאה כשלא מקשיבים". אתה לא חושב שזה יכול לשבור את הילד?"

- "תודה, גב' כהן, שקטעת את דבריי באמצע. לכן ביקשתי שתבואו לת"ת ונשוחח פנים אל פנים, כך נוכל לשמוע איש את דברי רעהו מבלי להתפרץ לדברי הזולת".

- "כן, אנו נגיע לת"ת, אבל "לבינתיים" אני חייבת לדעת מה זה הציונים האלה".

- "אם את חייבת לדעת, גב' כהן, ואם קשה לך להתאזר בסבלנות

עד שנשוחח פנים אל פנים, אומר לך בקצרה, על אף שהייתי מעדיף לשוחח שלא בטלפון. במשך שלושת השבועות שחלפו, מאז תחילת השנה, אינני רואה זיק של התעניינות בלימודים אצל משה. הוא מגיע לכיתה כמי שכפאו שד, או כמי שהוריו כופים עליו להגיע ללימודים, בלי חשק וללא רצון. כך משדרים פניו ותנועותיו, וכך הוא יושב בכיתה. בעצם, הוא לא יושב, אלא מיסב, כאילו אנו בליל-הסדר. הגמרא, אם בכלל טורח לפתוח אותה, מונחת על השולחן, רחוקה ממנו והלאה, והוא משתרע בכסאו כמו זקן החוזר מיום של עמל ומתרווח בכורסתו לנוח. במקום לשבת בזקיפות, במקום להציב את האצבע בגמרא כפי שהנני מבקש ממנו כמה וכמה פעמים בכל שיעור, הוא נראה יושב כמי שעושה טובה שהגיע לת"ת, וכמי ש"מגיע לו עודך" על שבכלל הטריח את עצמו לבוא ולשבת בכיתה. אבל מכאן ועד לגלות התעניינות כל שהיא בחומר הנלמד? לא מיניה ולא מקצתיה. כך היא ישיבתו בשיעור גמרא, וכך בשיעור תורה. כך בשיעור משנה וכך בשיעור נביא. כשהוא איננו מפטפט ומשוחח עם היושבים לצדדיו, זה כבר נחשב אצלו למצב טוב. אבל להקשיב? להטות אוזן לדברי המורה? - את מספרת שהוא הולך ל'אבות ובנים'. זה יפה מאד ואני שמח לשמוע על כך. אבל מעניין מה הוא לומד שם, ב'אבות ובנים', משום שכשלא מקשיבים בכיתה כיצד יודעים על מה לחזור ומה לשנן? - את טוענת שבשנה שעברה הוא הצטיין בלימודים, ואני מאמין לך. יתכן שאשמע מהמחנך של כיתה ד' דברים שונים במקצת, אבל כרגע אני נוטה להאמין לדברייך. עם זאת, הידוע לך שבכיתה ד' הרשה המחנך לתלמידים לכתוב את המבחנים כשהספר פתוח, ובכיתתנו הדבר אסור בתכלית? ובכלל, עצם המעבר מכיתה ד' לכיתה ה', או לכל כיתה שתלמידים עולים אליה, טומן בחובו קשיים, וכל התחלה היא קשה. ההתמרמרות שבפיך והתלונות שלך לא מסייעים לקידומו של הבן, אלא להיפך. דברי תלונה ותרעומת יוצרים אווירה של מריות וחוסר אמון בין ההורים למחנך, וכך, במקום ליצור אווירה של שיתוף פעולה וסיוע הדדי, במקום לחשוב מה נוכל כולנו לעשות למען קידומו של הבן, את מתמקדת בהאשמות כלפי המורה, ובניסיונות להביא את מי שאמור ללמד את בנך לאורך כל השנה כולה - לעמדת 'מתגונן'. האם את היית בכיתה בשעת השיעור? האם ראית את התנהגותו של בנך בשעת השיעור? מדוע להשתלח - בגלוי או במרומז - במחנכו של בנכם, במקום לחשוב עימו בצוותא ברוח טובה מה ניתן לעשות כדי להעלות את הבן על דרך המלך. במקום לפתוח את השיחה בביטויים כגון 'אני המומה, אני מזועזעת, אני מתפלאת, בשנה שעברה הוא הצטיין' - ביטויים מרעילים המשדרים חוסר אמון מוחלט, האם לא היה עדיף לפתוח את השיחה בביטויים כמו 'רציתי לשמוע אודות מצבו של בננו', 'האם תוכל לספר לי בבקשה עד כמה בננו מקשיב וערני בשיעור', 'במה יכולה אני, כאימא, לסייע על מנת לדרבן את משה ולהמריצו להצליח יותר?' - אלו הם הביטויים שהייתי מצפה מהורים, בפרט בשיחה ראשונה, לפתוח בהם את השנה החדשה.

- "טוב. אבל אני ממש דורשת ש"לבינתיים" יישב בננו יותר קדימה. כשהוא יושב בסוף הכיתה, הוא לא יכול להקשיב. גם בשנה שעברה זה היה ככה".

שוב ה"שנה שעברה". לפתע יצא המרצע מן השק. מתגלה מתוך דבריה, ש"גם בשנה שעברה" לא היה משה מן המקשיבים.

- "אין שום בעייה. אעביר את משה קדימה. הוא כבר ישב בקדמת הכיתה בימים הראשונים, שם תפס לעצמו מקום בין היושבים ראשונה. אלא שנאלצתי להעבירו אחורה יותר ויותר ככל שפיטפט והפריע לאחרים. אבל מאחר שאת מבקשת, ננסה להושיבו קרוב. ומאחר שאת "ממש דורשת", גם לי יש בקשה אליכם. לא "דרישה" אלא "בקשה". על מנת שנוכל לפעול בכוחות משותפים למען המטרה המשותפת שלנו: קידומו של משה בלימודים, אנא - שוחחו עימו בנוגע להקשבה בשיעור, ונסו-נא להסביר לו שישיבה רצינית בכיתה ו"אצבע בפנים" יסייעו להצלחתו. דעי נא, גב' כהן, שהמחנך הטוב והמעולה ביותר בעולם לא יוכל להביא את בנכם למצב בו ילמד ויצליח, כל עוד לא יחליט בנכם בעצמו שהוא רוצה באמת ללמוד ולהקשיב, לדעת ולהתקדם. המורה המעולה ביותר יוכל רק לסייע, להסביר, להזכיר, לבקש - אבל תלמיד שמחליט לא ללמוד ולא להקשיב, תלמיד שהלימודים אינם מעניינים אותו או שיש לו עניינים אחרים המעסיקים את מחשבותיו בשעת השיעור, לא יועילו לו כל העצות של העברת מקום או של השוואת המחנך הנוכחי למחנך של השנה שעברה. ו"לבינתיים" אאחל לכם שיהיה לכם חורף משופע בבריאות ושמחה."

* מתוך ספר שיראה אור בקרוב

הכנסת אורחים

/ הרב יעקב הלוי פילבר

מסורת בידינו שאברהם אבינו קיים את כל התורה כולה עד שלא ניתנה (קידושין פב כ) וחז"ל למדו זאת מהכתוב: "עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרתי, מצוותי חקותי ותורותי" (בראשית כו ה). והנה בעוד שאת שאר המצוות שקיים אברהם אבינו אין התורה מציינת לנו, הרי את מצות "הכנסת האורחים" מתארת לנו התורה בהרחבה ומפרטת לנו בה פרטי פרטים כיצד קיים אותה אברהם אבינו. התיאור המפורט שבתורה בא ללמדנו איך מקיימים מצוות הכנסת אורחים כמו שהסיק מרן "החפץ חיים" בספרו "אהבת חסד" (ח"ג פ"ב), ובו הוא מפרט את ההנהגות בהכנסת אורחים שיש ללמוד מאבינו אברהם.

כבר בתחילת הפרשה אנו לומדים את חשיבות מצות הכנסת אורחים, שהרי היו לאברהם כל הסיבות שלא לעסוק בפעם הזאת בהכנסת אורחים, מלבד מה שהיה חולה (יום השלישי למילתו), הרי בחוץ שרר חום כבד, שכל אחת מהן מספיקה לפטור את האדם מהמצווה, ואעפ"כ אין אברהם מסתגר באוהלו, לא מפני החולשה ולא מפני החום, אלא יושב בפתח האוהל ומחפש עוברי דרכים להכניסם לביתו. (אמנם לפי "החפץ חיים" אין לדרוש מאמץ כזה מאנשים רגילים), ועם זאת אפשר ללמוד מהתנהגות זו של אברהם, שבתנאים רגילים אל לו לאדם להמתין עד שיתדפקו האורחים על דלת ביתו ואז להכניסם לביתו, אלא גם אם אין אורחים באים לביתו, יבקשם בחוץ, ואף ילך לקראתם להכניסם לביתו. כמו כן יש ללמוד ממה שאברהם אמר: "יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם", שעל המארח להציע לבא מן

הדרך תחילה מים לרחצה, (מקלחת צוננת או אמבטיה חמה), שגם הם בכלל הכנסת האורחים. ובזמן שהאורחים ממתינים עד שהמארח יכין את סעודתו, בזמן הזה על המארח להציע לאורחיו מנוחה (ככתוב: "והשענו תחת העץ"), שינפשו מטורח הדרך.

גם בהכנת הסעודה לומדים אנו מאברהם כיצד לנהוג: אם המארח רואה שהכנת הסעודה תארך זמן רב, אל לו לתת לאורח להמתין עד שיסיים להכין את כל הארוחה, אלא יגיש לאורח את המנה ראשונה מיד כשהכינו אותה, כמו אברהם שאמר: "ואקחה פת לחם וסעדו לבבכם", ואח"כ יגיש להם מנה שניה, ולא לתת לאורח להמתין ברעב עד גמר הכנת כל הסעודה. ועוד לומדים אנו מאברהם, שלמרות שהיו לו הרבה עבדים ושפחות, אין אברהם מוסר את קיום מצות הכנסת אורחים לאחרים, אלא הוא עצמו עומד ומשרת לפני אורחיו כל עת האכילה ("ויתן לפניהם והוא עומד עליהם"), ועם זאת מוצא אברהם לנכון לשתף במצווה זו גם את בני ביתו (ככתוב: "ויתן אל הנער [והוא ישמעאל - רש"י "וימהר לעשות אותו"). ועד כמה היה החינוך להכנסת אורחים מושרש בבית אברהם רואים אנו זאת לאחר ימים אצל לוט, שהיה מוכן בסדום להכנים אורחים אפילו תוך סיכון עצמו.

וכך מסכם החפץ חיים בספרו (שם) את מה שיש ללמוד מפרשת הכנסת האורחים של אברהם: "כשיבואו אורחים לביתו של אדם יקבלם בסבר פנים יפות וישים מיד לפניהם לאכול כי אולי העני רעב ומתבייש לשאול. ויתן לפניהם בפנים צהובות (שמחות) ולא בפנים זועפות, אף אם יש בלבו של המארח דבר דאגה (פרטית שלו) יכסנה בפניהם. ואם ילינם בביתו ישכיבם במיטב מיטותיו כפי הראוי להם כי גדולה מנוחת העייף, ולפעמים המשכיבו עושה לו טוב יותר מהמאכילו ומשקהו". ולאחר האירוח יש לקיים מצות לויה, בפרט אם האורח אינו יודע היטב את הדרך, או אם הדרך מתפצלת לכמה דרכים, מצווה רבה היא ללוות אותו ולהראות לו הדרך הנכונה, ולפחות יברר לו היטב קודם יציאתו את הדרך הנכונה שלא יכשל בהליכתו, וזהו עיקר מצות לוויה. ומסיים שם החפץ חיים: "ומה טוב שיהיה לאדם חדר מיוחד בשביל האורחים על כל פנים ללינתם. וכבר נהגו בכל ישראל לעשות חברה מהכנסת אורחים המתחזקים במצווה זו ואשרי חלקם".

וקרא זה אל זה ואמר — תגובות

לחזור אל השורשים

/ הרב יוסף גרליצקי רב מרכז תל אביב וקהילת חב"ד בעיר

הכל עוסקים היום בסקר המטריד החדש המלמד על הגידול בתופעת ההתבוללות ביהדות ארה"ב. למען האמת, תופעה זו, לדאבון כל, צפויה למדי. גם גורמיה ושורשיה ברורים וידועים לכל - יהודי שאינו מתחנך להבנת מהות נשמתו היהודית, לאמונה שלמה ולקיום מצוות, אין לו לכאורה כל סיבה אמתית להתחתן עם יהודיה. עובדה היא כי הבעיה לא קיימת בקרב קהילות ומשפחות שומרות מצוות המתגוררות בארה"ב. העיסוק בכל הנושא הבעייתי בדרך כלל הוא רק כיצד צריך להיות היחס כלפי המתבוללים, משפחותיהם וצאצאיהם; מה צריכה להיות עמדת הקהילות ובתי-הכנסת, וכיוצא.

אך הנה פורסם בגיליון של 'בסוד שיח', מאמרו של ד"ר יובל ברנדשטטר, המנסה לעצום את עיניו מראות, ואולי גם לעצום את עיני הקוראים. הוא ממש "לא מבין" מאיפה 'נחתה' עלינו ההתבוללות הנוראה: "מדוע החליטה מחצית מיהדות ארה"ב כי אין עוד צורך בקיומה?" והוא אף מקשה בחריפות על מי שכותב מחקר בנידון, הכיצד הוא מתעלם מה"למה".

הוא מותיב לה לשאלה המיותרת, והוא מפרק לה בתשובה חכמה עוד פחות: הבעיה ביהדות ארה"ב היא שאינה יהדות של "כמיהה לשוב לציון", שהיא "דת חסרת אדמה" ש'חלילה' יכולה לשגשג בכל מקום בו תתקע יתד, "תקים בית כנסת, תפתח גן מצוין, מפעלי הזנה לעניים, שחיטה כשרה וחברא קדישא" - מקונן הד"ר ברנדשטטר. "המסורת איננה מחוברת לארץ ישראל אלא עומדת בפני עצמה", הוא כותב בצער. צרתה הגדולה של יהדות ארה"ב היא שהיא קיימת "כאילו אין שיבת ציון... זוהי יהדות חסרת שורשים במציאות שבה יש ארץ ישראל, שבה יש הר הבית, שבה יהודים יכולים להיות מכבים ולהתגורר בבית חורון ומודיעין, והם ריבוניים על חייהם ואדמתם".

(לא אכנס פה לויכוח על עצם הקביעות הממש לא מדויקות: מציאות שבה 'יש הר הבית'? יהודים יכולים להתיישב בכל מקום בארץ ישראל? ריבוניים על חייהם ואדמתם?)

הבעיה אם כן, לפי ברנדשטטר, היא שהיהודים אינם חיים ב"ארץ ישראל המציאותית, שבה יש עם ואדמה... חולמים ולוחמים". והנה הראיה והחיזוק לשיטתו: "הגויים המסתפחים ליהודים באמריקה נשארים גויים, ונכדיהם גויים בריבוע, ואילו הגויים המסתפחים ליהודים בישראל, ובמיוחד הנשים, מבקשים להתגייר כדת משה וישראל ולהיטמע בעם ישראל, ולא להיפך".

והפתרון? "השבת הכמיהה לארץ ישראל לעוגן של ההוויה היהודית, של הארגון היהודי... אהבת ארץ ישראל... בכל חנוכה ילמדו הילדים את תולדות חנה והמכבים, בעזרת מפות, תצלומי אויר... ובסוף התהליך ייצאו לסיור בשטח עצמו..."

כל כך הזוי ותלוש מן המציאות, שאינני יודע מהיכן להתחיל.

אולי המקום הטוב ביותר להתחיל ממנו, היא הכותרת בשער "ידיעות אחרונות" לפני כשנתיים, ש'בישרה' על כך ש'רק' עשרים ושלושה שגרירים ועובדי שגרירות ישראליות בארה"ב, באירופה ובמדינות שונות התחתנו עם גויות מקומיות ללא גיור, וברוב המקרים ילדיהם מתחנכים כנוצרים גמורים (בכתבה עוד פירטו את שמות הילדים - שמות נוצריים מובהקים). מדובר בכאלו שנבחרו בקפידה לייצג את ישראל, כאלו שודאי עברו 12 שנות לימוד בארץ, שירתו בצה"ל ועברו את כל הקורסים של הפטריוטיות ואהבת הארץ. אולי גם עברו סיורים במודיעין בעקבות המכבים. האם הם התשובה של הד"ר ברנדשטטר להתבוללות?

הד"ר ברנדשטטר משווה בין "יהדות ישראל שצמחה בפקטור של 10 בתוך שלושה דורות", ובין יהדות ארה"ב שהצטמקה - כמה עיוורון יש במשוואה זו! האם אכן היהודים בארץ דוגלים בנישואין דוקא עם

יהודים יותר מאשר היהודים בארה"ב?? צא לקהילות הישראלים היורדים בארה"ב, אוסטרליה, אירופה, ולמד - שם אין זה 50% של נישואי תערובת, אלא 80% ומעלה! העובדה שההתבוללות טרם נגסה באופן משמעותי גם בארץ ישראל היא מכורח המציאות בלבד: עדיין רוב מוחלט כאן הוא יהודי, והסיכוי לפגוש בן זוג יהודי הוא גבוה מאד. האם יש דרך להשוות זאת לסטודנט היהודי הנבוך בארה"ב, שסיכוייו לפגוש בת זוג יהודיה קלושים?

חבריי הטובים לספסל הלימודים בישיבה הינם כיום שלוחי הרבי זי"ע בערים שונות בארה"ב ובמקומות רבים נוספים בעולם. בצער רב הם מספרים לי שהקהל הקשה ביותר להשפעה בנושא שמירת הזהות היהודית הם דוקא ה'ישראלים' בוגרי החינוך בארץ, דוקא הם לא רק שאינם מבינים את הבעיה בנישואין לגויה, הם אפילו די גאים בכך שהצליחו "להשתלב" באיזורם עד שבנם נושא לאישה את הנערה המקומית, ומביאים אותה להצגה לראווה אצל המשפחה בארץ...

אחזור לאותה כותרת ב"ידיעות". סיפר אחד הרבנים, שליח בדרום אפריקה, בסדנא נגד התבוללות, ששנים רבות של פעילות מאומצת, הרצאות ושיעורים, בנושא מעלתם וייחודם של יהודים, קדושתם והבדלתם מן העמים - ירדו לטמיון באחת, כאשר בכיר בשגרירות הישראלית ערך שם חתונה גדולה עם מאות מוזמנים בנישואיו לנכריה מקומית...

האם מישהו מופתע מכל זאת? הרי כולנו יודעים שזהו בדיוק הכיוון של החינוך בגנים, בבתי הספר, בתיכונים ובאוניברסיטאות בארץ! חינוך להתערות בין העמים, ל'שיוויון', ל"כולנו בני אדם", ולטשטוש מוחלט של הנשמה והמהות היהודית. החינוך לילד הוא שמי שמדבר עברית, שומר את הדמוקרטיה וחוקי המדינה ומתגייס לצה"ל זהו "בן העם שלי", וחלילה מלהבדיל בינינו רק משום שהוריו אינם יהודיים. זאת מלבד תכני הלימוד שאף לועגים במרומז למסורות ולמנהגים יהודיים. באוניברסיטאות בארץ אסור לקיים פעילות "ליהודים בלבד", דבר מקובל בקמפוסים בחו"ל שאף מעודדים זאת.

לי אישית ידוע מקרוב על משפחות שעלו לארץ, והחינוך שקיבלו הילדים בארץ גרם להם לסרב להגיע עם הוריהם לבית-הכנסת או לשבת עימם לקידוש וסעודת שבת. בלית ברירה חזרו ההורים (אנשים שאינם חובשי כיפה!) לארץ מוצאם, ודוקא שם מתחנכים הילדים לכבד את מסורתם וזהותם היהודית! הגיע הזמן שהד"ר וחבריו יוציאו סוף סוף את ראש בת-היענה שתקעו באדמה לפני שנות דור. לא "אהבת הארץ", החלוציות והכרת שבילי העפר יקרבו את עם ישראל למורשתו וישמרו את זהותו.

היכן חי ד"ר ברנדשטטר בחמישים השנים האחרונות? האם לא ראה כיצד הירידה מהארץ, עזיבת היהדות וההתבוללות מקיפה את כל סלתה ושמנה של "מלח הארץ", שהם (כלשונו) בני "עם ואדמה... חולמים ולוחמים"? מניין ההזיה שהטיול בעקבות המכבים היא שתגרום לצעיר היהודי לבחור בזהות ובמסורת יהודית? בכלל, שימו לב כיצד מגדיר הד"ר ברנדשטטר את שיא שאיפתו והצלחת תוכניתו הדמיונית: "תוצאות הלוואי של המאמץ תהיה ילדים, נכדים ונינים, שיש להם מטרה בחיים, ולכן יבחרו בבני זוג שיש להם מטרות זהות"... הוא אף אינו מקוה שהם יבינו את ערכה של יהדותם והשמירה עליה, אלא שרק שתהיה להם "מטרה בחיים" (מה היא, בדיוק?), "ולכן יבחרו בבני זוג שיש להם מטרות דומות" (???).

בכל האמור לעיל לא נגעתי אפילו בסוגיה הכאובה שאין כלל צורך לרדת מהארץ כדי להתבולל, מפני שגויים נרשמים כאן כיהודים בסיטונאות. ואכן, תופעת נישואי התערובת כבר משתוללת בתוככי הארץ במלוא עוזה. "השבת הכמיהה של יהודי ארה"ב לארץ ישראל כעוגן ההוויה היהודית" אפוא, ודאי לא תתרום כלל לבלימת ההתבוללות. "מטרות היהדות בארץ ישראל", כפי שהד"ר מגדיר אותן - "התנחלות, התיישבות, פיתוח והכנת הקרקע ועולים הבאים", הן אותן מטרות שראו מול עיניהם הוריהם של עובדי השגרירות הישראלית. התוצאה היא חתונה ענקית עם נוכריה לעיני כל הקהילה היהודית ההמומה...

הד"ר שואל "מה קרה לו לעם ששמר על אלפיים וחמש מאות שנה על זהותו שלפתע הוא מוותר עליה מרצונו", והתשובה אחת היא ואין בלתה: רק חינוך יהודי אמיתי, בדרך ישראל סבא, הוא הפתרון; חינוך שלא מתבייש לומר שאנו "עם סגולה", ש"בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו", ש"עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב". מלחמת תנופה בכל הכוחות והמאמצים, להביא עוד יהדות ועוד תורה ועוד שמחה ורגש יהודי לבתי הכנסת ולמרכזים היהודיים בכל מקום בעולם. המאבק בהתבוללות והמלחמה על כל נשמה יהודית בעולם היא אך ורק על-ידי השקעה בדיוק במה שהד"ר חושש ממנו - "תקים בית כנסת, תפתח גן מצוין, מפעלי הזנה לעניים, שחיטה כשרה" (אך כמובן, לא בדרך הקלוקלת של הקהילות היהודיות הפשרניות, אלא על-פי כל דקדוקי ההלכה).

- רק דרך זו תביא ליהודים גאים באמת ביהדותם, שיהדותם גאה בהם. יהודים שלא יראו בארץ ישראל רק "עוגן יהודי לאומי", אלא יידעו מהי משמעות קדושתה של ארץ ישראל, ויכמהו ויצפו לגאולתה האמיתית והשלימה. יהודים שיחושו בכל מאודם שנשמתם היא חלק א-לוה ממעל ממש, ולא יעלו על דעתם להתחבר למי שאינם שייכים לאומה קדושה זו.

מאבק חינוכי זה על נפש הדור צריך להיעשות בפנסילבניה, בפלורידה ובאוהיו, באוסטרליה ובשבדיה, בגרמניה ובאוקראינה, אך גם באותה המידה באשדוד, בראשון-לציון, בחיפה ובתל-אביב. העבודה הגדולה הזאת כבר נעשית כיום, על-ידי שלוחי חב"ד בכל פינה בעולם, אך כמובן שבכך לא די. על כל מי שעתיד העם היהודי נגע לליבו להתגייס גם הוא למשימה קריטית זו. במקום להשקיע מיליארדים מכספי המדינה ותורמים לייעודים מעורפלים כמו "חיזוק הקשר של הנוער בתפוצות לישראל", חוגי לימוד, ריקוד הורה וטיולים על גמלים במדבר יהודה, יש להשקיע זאת במשימה החינוכית הראשונה במעלה - חינוך הנוער היהודי בכל מקום להכרה אמיתית של תורת ישראל ושל מהות נשמת היהודי.

אני מצטרף בכל ליבי לסיום דבריו של ד"ר ברנדשטטנר: "ממשלת ישראל חייבת לראות בתהליך הכלייה של העם היהודי באמריקה תהליך אסוני חמור יותר מהגרעין האיראני", אך בשינוי קל - "ממשלת ישראל חייבת לראות בתהליך הכליה (הי"ת) של העם היהודי בכל העולם ובארץ ישראל, תהליך אסוני.." ממשלת ישראל צריכה סוף סוף להבין, אחרי עשרות שנים, שויתור על חינוך יהודי אמיתי מסורתי, פירושו התבוללות מואצת, נטישת הנוער היהודי את ארצו ומולדתו, וחורבן חלילה וחס של קהילות יהודיות שלימות בארץ ובעולם. אני תקווה שתוצאות הסקר המצערות, יביאו סוף סוף לשינוי הכיוון ולהפנמה ש"כך אי אפשר עוד", והחברה היהודית והישראלית תתחיל להשקיע בחינוך יהודי אמיתי לכל ילד וילדה יהודיים בכל מקום בעולם.

שו"ת קיץ

הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שואל נתן דוד סירקין מפטרבורג הי"ו: זה עתה חזרנו לפטרבורג משהות קצרה בארץ ישראל לרגל חגי תשרי, ובכל פעם שאנו נמצאים בארץ בזמן החגים עולה השאלה האם עלינו לנהוג יום טוב שני של גלויות כבני חוץ לארץ או לא, ושמענו בכך דעות שונות, ונפשנו בשאלתנו האם רשאים אנו לסמוך על המקלים בהלכה זו ולא נצטרך לשמור יום טוב שני של גלויות ובפרט כמו בשנה זו שיצא כמה וכמה פעמים שהיינו צריכים לשמור שלושה ימים ברצף עקב כך שהחג הראשון חל ביום חמישי?

תשובה: הנה בעוד שהשולחן ערוך[א] דן בהלכות יום טוב אודות בני ארץ ישראל שהזדמנו לחוץ לארץ בזמן החגים, לעומת זאת במקרה הפוך שבני חוץ לארץ באו לארץ ישראל בזה לא דן השולחן ערוך.

אך האחרונים הביעו את דעתם בעניין זה ורוב רובם נקטו שיש לחלק בין אם דעתו לחזור למקום מגוריו (כלומר חוץ לארץ) לבין אם דעתו להשתקע בארץ ישראל, שאם דעתו לחזור צריך לשמור יום טוב שני של גלויות לכל פרטיו ואם דעתו להישאר אינו צריך לשמור יום טוב זה.

אמנם שיטת ה'חכם צבי'[ב] וה'שולחן ערוך הרב'[ג] הייתה לא כן ולדעתם בן חוץ לארץ שבא לארץ ישראל אינו צריך לשמור יום טוב שני של גלויות ורשאי הוא להתנהג כבן ארץ ישראל, ויש לציין שלמרות שה'חכם צבי' וה'שולחן ערוך הרב' שווים הם בדינם מכל מקום שונים הם בטעמיהם ויש בדבר נפקא מינה עיין בהערה[ד].

אך כאמור רובם של הפוסקים הכריעו אחרת[ה], וכן הכריע המשנה ברורה[ו], והערוך השולחן[ז], ופוסקים קדומים ורבים, וכן מקובל למעשה בקרב רוב קהילות ישראל מקדמת דנא, ולא עוד אלא שנחלקו אחרוני זמנינו האם אפשר לצרף שיטה זו כ'סניף' לצירופים נוספים[ח].

ולכן לעניות דעתי נראה שאין לאדם רשות להקל מעצמו בדבר זה אלא אם כן כך מקובלת ההלכה בקרב עדתו וקהילתו או על פי מורה הוראה מוסמך, אבל להקל סתם כך משום שכך זה יותר 'נוח' - אין לעשות כן.

א - או"ח סימן תצ"ו סעיף ג'.
ב - סימן קס"ז.
ג - סימן תצ"ו סעיף י"א והזכיר גם 'שיש חולקין' וע"ע בשו"ע הרב סימן א' סעיף ח' ותצ"ו סעיפים ז-ט וצ"ע.
ד - הנה החכם צבי מקל עפ"י סברתו שם שאין צריך לנהוג כחומרי מקום שיצא משם אלא באופן שאם יבואו אותם אנשי מקום שיצא משם למקום החומרא יוכלו לנהוג בחומרא זו אבל בכה"ג שאם ינהגו בחומרא זו יעברו על 'בל תוסיף' אין צריך לנהוג כחומרי מקום שיצא משם, אבל השולחן ערוך הרב בסימן א' סעיף ח' הזכיר סברא אחרת והיא "כי עת רצון שלמעלה...וקדושת שבת ויו"ט הוא למעלה מגדר המקום והזמן רק שמאיר למטה לכל מקום ומקום זמנו הראוי לו וזהו ג"כ הטעם ששורה קדושה עליונה בחו"ל ביו"ט שני של גלויות ולכן גם בני א"י הבאים לחו"ל חייבים בקדושת היום אף שדעתם לחזור' ונפ"מ ביניהם היא באופן שבן א"י מגיע לחו"ל לעניין מלאכה בצנעא והנחת תפילין וע"ע פס"ת הערה 19 וצ"ע.
ה - עיין שערי תשובה בסימן תצ"ו ופס"ת סימן זה באות ג' ובהערות שם.
ו - סימן זה ס"ק י"ג.
ז - סימן זה סעיף קטן ה'. ובכף החיים סימן זה אות ל"ח, אך באות נ"ה הביא דעת ה'חכם צבי'.
ח - עיין בספר יו"ט שני כהלכתו פ"ב סעיף א'.

סיפור לשבת

היכל הזכות

{את המתפרסם להלן, סיפר בשולחנו הטהור, בסעודת מלוה-מלכה, האדמו"ר המקובל מפוריסוב, רבי עקיבא רבינוביץ' שליט"א, ותודה לימינו בקודש, הרב משה מאלר הי"ו}

הועלתה הצעת שידוך בין אחד מילדיו של הרה"ק רבי פנחס מקוריץ זי"ע לבין בתו של הרה"ק מברדיטשב זי"ע.

הרה"ק רבי פנחס מקוריץ הסתפק, בנוגע להצעת השידוך. והנה, כשהגיע ראש השנה, ראה הרה"ק מקוריץ (בן רחל שרה שיינדל), שאינו מצליח לתקוע בשופר. אז הראוהו מן השמים שרק לאחר שהרה"ק מברדיטשב זי"ע מתחיל בסדר התקיעות, נופלות המחיצות בהיכלות העליונים ומאותה שעה ואילך יכולים כבר לתקוע גם עמיתיו צדיקי הדור. לאחר אותו ראש השנה, שלח הרה"ק מקוריץ זי"ע להודיע להרה"ק מברדיטשב זי"ע שהוא מסכים להצעת השידוך!

מספרים, שהבעש"ט הק' זי"ע נתן 'משקה' לשתיית 'לחיים' ביום בו נולד הרה"ק מברדיטשב זי"ע, והסביר לתלמידים התמהים: היום נולד סניגורן של ישראל!

*

בספה"ק 'תפארת שלמה' מובא, שהחוזה מלובלין זי"ע נהג במשך שש עשרה שנה להודות להשי"ת בכל יום ויום כשעה שלימה, על שהוריד לעולם נשמה כה קדושה כנשמת הרה"ק מברדיטשב זי"ע.

יהודי אחד, פשוט בתכלית, אשר אשתו הייתה 'חסידה נאמנה'

המשך בעמוד הבא...

של הרה"ק מברדיטשב זי"ע הלך ברחוב ופגש אותו הרה"ק מברדיטשב זי"ע, ואמר לו, שאם ישוב בתשובה שלימה, הריהו ממש מקנא בזכויות הרבות שתהיינה לו, לכשיהפכו עוונותיו לזכויות! השיב לו אותו אדם: רבי, אם כך, בשנה הבאה בוודאי תקנא בי עוד יותר! וכך התחמק האיש מתשובה, בדברי ליצנות. הרה"ק מברדיטשב לא ביקש אלא לעוררו לתשובה, ולזכותו, אך הוא - בשלו. כך חלפו השנים, והגיע זמנו של האיש להסתלק מן העולם, והוא נפל למשכב. מיהרה אשתו אל הרה"ק מברדיטשב והתחננה לפניו שיבוא לביתה, לבקר את בעלה החולה, השוכב במצב של גסיסה. הצדיק נענה לבקשתה ובא לביתה. כשהצדיק נעמד ליד מיטת החולה, ושאל אותו מה בדבר תשובה? פתח האיש ואמר: אספר לרבי סיפור. היה יהודי אחד שחכר פונדק מאת הפריץ. הפריצים שבאותם ימים נהגו לכנות את כל היהודים חוכרי הפונדקים בכינוי "מושק'ה", ואף הפריץ ההוא כינה את החוכר בשם "מושק'ה". הפונדק שקיבל מושק'ה לידיו היה פונדק נאה, מרווח והדור ביופיו. ואולם מושק'ה לא דאג לתחזוקת המקום, וכך, ברבות השנים, הפך המקום למוזנח וממורט. יום אחד, כשהיה מזג אויר סוער, סגרירי וגשום, נקלע הפריץ לאזור ההוא והחליט להיכנס אל הפונדק להמתין שם לשוך הסערה. כשנכנס הפריץ והתבונן סביבו, נחרד לראות את ההזנחה האיומה של המקום: החלונות מנופצים ושבורים, התריסים מעוקמים, וכל מראהו של המקום מלוכלך ומטונף עד אימה. זעק הפריץ: מושק'ה, מה עשית? מסרתי לידך פונדק מפואר, נאה והדור, וראה כיצד הוא נראה! נענה מושק'ה והודה על האמת: לא ידעתי שהפריץ יגיע לכאן במפתיע! ואף אני - סיים אותו האיש ואמר לצדיק מברדיטשב - לא ידעתי שהרבי יגיע לכאן במפתיע! ופרץ בבכי מר... אמר אז הצדיק מברדיטשב זי"ע, שאותו אדם נסתלק מתוך הרהור תשובה!

❊

הלך הרה"ק מברדיטשב זי"ע עם משמשו באשמורת הבוקר לומר סליחות והחל לרדת גשם חזק והוצרכו להמתין תחת גג כלשהו עד שהגשם ייפסק. להפתעתם, שמעו קולות מאותו בית. אמר המשמש: רבי, שומע אני שיש כאן גנבים! שאל הצדיק: וכי מדוע אתה סבור כך? השיב המשמש: הרי שומע אני שהם מונים מעות. נענה הצדיק: אם כך, בודאי מונים הם מעות כדי ליתן לצדקה. אמר השמש: רבנו, והלא שומע אני אותם מספרים זה לזה כיצד גנבו ומהיכן נכנסו. השאיר הצדיק את משמשו במקום ההוא, רץ מיד לבית המדרש, שהיו בו כבר מתפללים רבים, עלה על הבימה והכריז: "רבותי, הנה שמעתי זה עתה יהודים המתוודים על עוונותיהם! הבה ונתוודה אף אנו על עוונותינו!" אותו צדיק שמע דברים אחרים, וראה דברים אחרים מאשר משמשו.

המעשה הזה, לכאורה נראה כמעשה תמוה, וקשה להבינו. אכן, ניתן להבין העניין על פי המסופר על אחד הצדיקים זי"ע, שנכנס אליו יהודי שהתלונן שהוא סובל ממיחושים בעיניו. נענה הצדיק ואמר לו: אתה מתלונן שאתה סובל מחושים מעיניך, ואולם עיניך מתלוננות שהן סובלות מחושים ממך!

לאמר, הצדיק ראה את תלונתה של הנשמה שלו. ואף הרה"ק מברדיטשב זי"ע כך, הוא שמע את אשר דיברה הנשמה, ואילו המשמש לא שמע אלא את אשר דיברו האנשים ההם בפיהם...

צדיקים זי"ע, ביניהם הרה"ק מרוז'ין זי"ע אמרו, שאף כיום עודנו עומד רבי לוי יצחק מברדיטשב וממליץ טוב על ישראל!

עוד אמר הרה"ק מרוז'ין זי"ע אודותיו, שניתן להמתיק גזירות רעות כאשר מזכירים את שמו של הצדיק מברדיטשב זי"ע, ולא רק את שמו אלא אפילו את שם עירו, ברדיטשב, ורמז מצא לדבר, כדרך ששנינו במשנה, שהיו אומרים שהאיר השחר 'עד שבחברון', להזכיר זכות אבות, ישני חברון, כך, כשמזכירין שם העיר ברדיטשב, כבר נעשית המתקת הדינים. כה גדול כח ההמתקה ולימוד הזכות שהשאיר אחריו הרה"ק מברדיטשב זי"ע.

❊

את המעשה הבא שמעתי מפי הרה"צ רבי ישראל רוזנצווייג זצ"ל, אשר נהג לבוא פעמים רבות אל הרה"ק מביאלה זי"ע, וסיפר ששמע זאת מפי הרד"צ, רבי דוד צבי חן זצ"ל (הרב מטשיניגאב), והרד"צ שמע זאת מפי הרה"ק בעל 'צמח צדק' זי"ע. הרה"ק בעל 'צמח צדק' אמר, שמרוב לימוד הזכות שהמליץ הצדיק מברדיטשב זי"ע על עם ישראל, נברא למעלה 'היכל הזכות', וכאשר יש ליהודי צער כלשהו או עניין הצריך ישועה, יתפלל לפני הקב"ה ויאמר את בקשתו ויוסיף: בזכות הצדיק רבי לוי יצחק בן שרה שאשא תושיעני, ואז יפתחו לו את ההיכל הזה וימלאו כל משאלותיו.

בסוד שיח
כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

שביבים / שאול שיף

עיני הדג

סיפר הרה"ק רבי יוסף מראדוויל זצ"ל, שבעת היותו בשולחן של הרה"ק מרוזי'ן זצ"ל, היה נוהג לעמוד מאחורי הכסא עליו ישב קדוש ישראל. כאחת הפעמים ראה שהרבי אוכל את העיניים ממנת הדגים.

עלה בדעתו טעמו של דבר שאוכל את העיניים. שהרי אנו מהדרין לאכול דגים בשבת משום שהדגים לא השחיתו את דרכם לפני המבול,וכמאמרם ז"ל, כי השחית כל בשר את דרכו חוץ מן הדגים, ולכך אינם צריכים שחיטה, כי מתוקנים הם. וידוע אשר העיניים המה סרסורי דעבירה והדגים שלא חטאו נמצא שעיניהם נקיים וזכים, ולכן בחר הריז'ינער לאכלם. ואז הסתובב הריז'ינער זצ"ל ואמר לו: "אברך! כוונת אל האמת".

(ישמח ישראל / טשארטקוב. הובא ב"במשנת רש"י" על פרשת השבוע)

"האם אתה עוסק במצוות גמ"ח?"

הגה"צ רבי נפתלי דוב אמשטרדם, גאב"ד אלקסוט סיפר, כי לאחר נישואיו נשאל על ידי רבו, רבי ישראל מסלנט "האם אתה עוסק במצוות גמ"ח?" השבתי לו: "מורי ורבי, אין לי כסף במה לעשות גמ"ח". "לא התכוונתי לגמ"ח בממון" הטעים ר' ישראל. "אני מתכוון, אם אתה עוסק בחסד בתוך ביתך, עם אשתך. צריך אתה לדעת, כי לא לקחת שפחה כדי שתשרת אותך. אשתך כגופך ועליך לעזור לה".

מידת טובו של רבי נפתלי דוב אמשטרדם באה לידי גילוי מיוחד, ביחסו לאשתו השנייה. לעת זקנתו נשא אישה שתסעד אותו. והנה האישה הזאת חלתה זמן קצר לאחר הנישואין ונפל בחלקו לטפל בה. הישיש והחלוש ניקה את הבית, שטף והדיח הכלים, הסיק את התנור ועסק בכל העבודות הקשות. וכל אשר עשה - עשה מתוך חיבה ושמחה, על שנתגלגלה לידו הזדמנות כזאת להיטיב עם הזולת.

פרצת גדרו של עולם

סיפר הרב צבי רוטנברג, ששמע מבעל המעשה:

היו ימים והנסיעה מתל אביב לירושלים הייתה מתמשכת כמה שעות. גם זמני הנסיעות היו בתדירות נמוכה. והיה אחד מבאי ביתו של מרן בעל ה"חזון איש" זצוק"ל שהגיע לתל אביב מבני ברק, כדי לנסוע לירושלים. בהגיעו לתחנה ראה שממתינים שם הרבה אנשים והסיק מכך, כי לא יוכל לנסוע באוטובוס הקרוב שיעלה לירושלים. מה עשה? נדחף באיזושהי דרך לראש התור, ואכן עלה על האוטובוס ונסע לירושלים. בדרך הרהר במעשה שעשה, ולבו היה נוקפו על שכך התנהג. כשחזר לבני ברק, נכנס לבית מרן החזון איש וסיפר לו את המעשה כפי שהיה. הוא שאל את החזון איש על איזה איסור הוא עבר: גזילה, אונאה וכדו'. השיבו החזון איש: על כל האיסורים שמנית לא עברת, אבל על דבר אחד כן עברת והוא: "פרצת גדרו של עולם".

(מתוך הקובץ "מבקשי תורה")

מעניין לדעת אם כל אלה שעוקפים את טור המכוניות המבקש להיכנס לרחוב כהנמן בבני ברק מרחוב ז'בוטינסקי, יודעים על האיסור הזה וקראו את הסיפור הזה?

טליתו של הט"ז

בספר אבני שהם ומשבצות זהב, הובא מה שנרשם בפנקס החברה קדישא של לבוב לזיכרון עולם:

בבתו של גביר אחד נכנסה רוח רעה. ביקש אביה מכ"ק הט"ז שיעשה אות לטובה ויילך לבקרה ויתפלל בעדה.

כשפתח הט"ז את הדלת, אמרה הנערה "ברוך הבא", ומיד השיבה פניה לאחור. שאל אותה הט"ז מדוע את עושה כך, והיא אמרה שהרשעים אינם יכולים להביט בפניהם של צדיקים. ועוד אמרה: להווי ידוע, כי בשמים ממעל מכנים אותך רבנו הגאון בעל טורי זהב. והשיב לה, אם אמנם כך, שאני חשוב בשמים, אני גוזר שתתרפאי. תירצתי היום בהלכה את דברי רבנו הטור המופלאים ויישבתים לאמיתה של תורה. בזכות זה אני מבקש שתהיה לך רפואה. וכן היה שנתרפאה והייתה לה שמחת עולם. ואותו גביר ביקש לתת מתנה להט"ז זי"ע והט"ז סירב. קנה הגביר עבורו טלית נאה ומשובחת מצמר טורקי, שילם במחירו דמים מרובים והביאה אל הט"ז. אך גם את הטלית לא קיבל ממנו באומרו: הלא תראה כי זקנתי וקרוב לילך בדרך כל הארץ. הטלית הישנה שלי תוכל להעיד עלי, כי אף לא פעם אחת חלפה במוחי מחשבה זרה בעת שהתפללתי. אשר על כן, איני חפץ להחליפה בחדשה.

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים בדוא"ל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל. gilwein26@012.net.il